

Problemy z danymi

Stanisław Cichocki

Natalia Nehrebecka

Wykład 12

Plan wykładu

- ▶ 1. Problemy z danymi
 - Obserwacje nietypowe i błędne
 - Współliniowość

Obserwacje nietypowe i błędne

- ▶ **Obserwacja nietypowa** charakteryzuje się nietypowymi na tle pozostałych obserwacji cechami
- ▶ Mechanizm, który w przypadku tej zmiennej generuje zmienną zależną jest mechanizmem opisywanym przez model
- ▶ **Obserwacja błędna** jest obserwacją, której powstania nie da się wytłumaczyć w ramach teoretycznego modelu ekonomicznego stanowiącego podstawę estymowanego modelu
- ▶ Obserwacje błędne często pojawiają się w wyniku pomyłek przy wpisywaniu obserwacji do bazy danych

Obserwacje nietypowe i błędne

- ▶ Niekiedy jednak **obserwacje błędne** są rzeczywistymi obserwacjami, związanymi z pewnymi **nietypowymi zdarzeniami**, które nie mogą być wyjaśnione za pomocą naszego modelu

- ▶ **Przykład:**

Estymujemy **krzywą popytu na żywność dla różnych państw na świecie**.

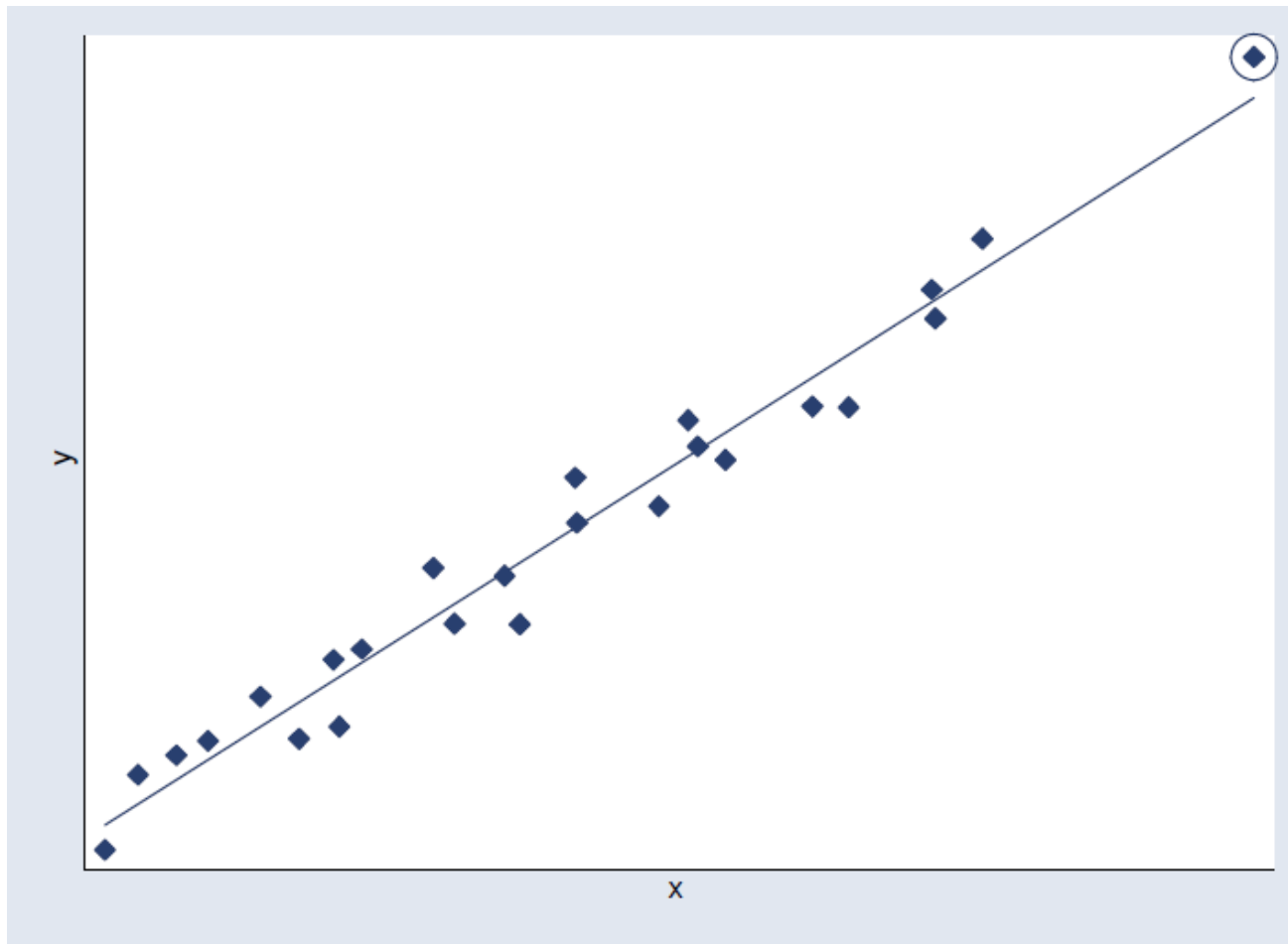
W próbie występują państwa, w których obowiązuje reglamentacja żywności.

Obserwacje takie traktujemy jako obserwacje błędne – teoria opisująca krzywą popytu nie znajduje zastosowania w momencie nierynkowego podziału dóbr.

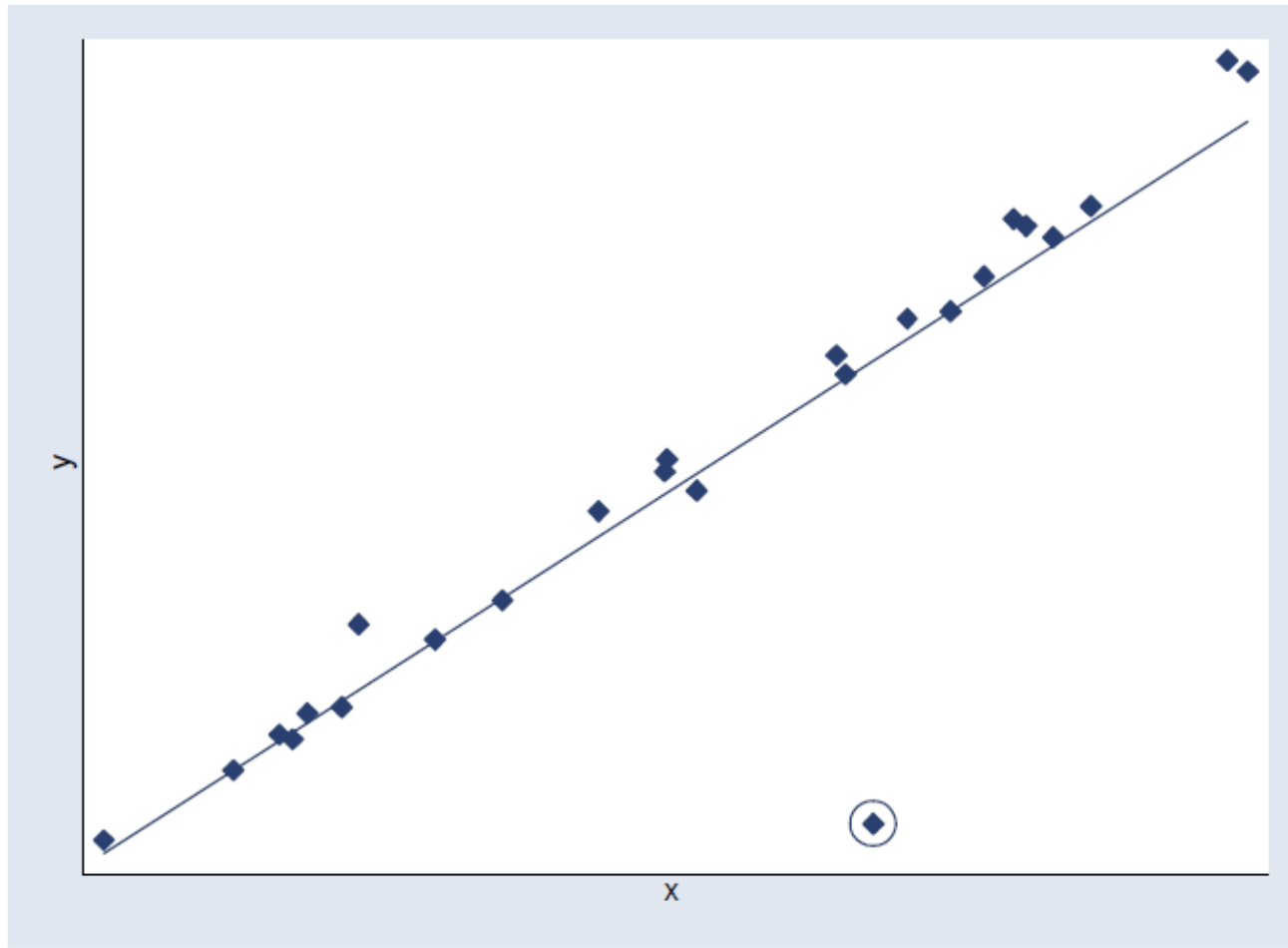
Obserwacje nietypowe i błędne

- ▶ Wpływ obserwacji nietypowej/błędnej na wynik regresji zależy od tego na ile ta obserwacja pasuje do prostej regresji
- ▶ Najbardziej niepokojąca jest sytuacja gdy obserwacja ma **nietypowe wartości dla zmiennych niezależnych i słabo pasuje do prostej regresji**

Obserwacje nietypowe i błędne

Obserwacje nietypowe i błędne

Obserwacje nietypowe i błędne

- ▶ Na podstawie samego modelu nie da się ustalić, które obserwacje są błędne \longrightarrow fakt, że obserwacja nie pasuje do modelu nie może być powodem do jej usunięcia \longrightarrow tak postępując zawsze udawałoby się nam uzyskać dobrze dopasowany model (usuwając obserwacje, które nie pasują do modelu)
- ▶ Część obserwacji możemy uznać za błędne na podstawie teorii np. zmienna wiek przyjmuje dla pewnych obserwacji wartości ujemne \longrightarrow wiemy, że wiek musi przyjmować wartości dodatnie więc obserwacja błędna

Obserwacje nietypowe i błędne

▶ Przykład:

Badamy wynagrodzenia dla próby osób przebadanych w 2007 przez CASE pod kątem wykonywania pracy nierejestrowanej.

```
sum wynagrodzenia
```

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
-----+-----					
zarobki	5773	13392.31	32264.34	0	99997

```
count if wynagrodzenia==99997
```

```
703
```

Obserwacje nietypowe i błędne

- ▶ Uwzględnienie **obserwacji nietypowej** pozytywnie wpływa na:
 - a) precyzję oszacowań
 - b) dopasowanie modelu
- ▶ Uwzględnienie **obserwacji błędnej** negatywnie wpływa na:
 - a) precyzję oszacowań
 - b) dopasowanie modelu

Obserwacje nietypowe i błędne

Przykład:

Porównujemy rentowność dwóch kontraktów: A i B. Dysponujemy 10 obserwacjami dotyczącymi stóp zwrotu (IRR – internal rate of return) dla tych dwóch kontraktów

kontrakt	stopa zwrotu									
A	10	8	8	9	11	10	8	9	11	10
B	16	15	18	17	16	-80	17	16	16	17

Obserwacje nietypowe i błędne

Regresja z pominięciem jednej obserwacji:

IRR	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
_IB_1	7.155556	.4808912	14.88	0.000	6.140964	8.170147
_cons	9.4	.330972	28.40	0.000	8.70171	10.09829

Obserwacje nietypowe i błędne

Regresja ze wszystkimi obserwacjami:

IRR	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
_IB_1	-3.5	10.66526	-0.33	0.747	-25.90688	18.90688
_cons	9.4	7.541478	1.25	0.229	-6.444057	25.24406

Obserwacje nietypowe i błędne

- ▶ **Statystki** służące do wykrycia obserwacji nietypowych, słabo pasujących do prostej regresji, silnie wpływających na wynik regresji:
 - a) dźwignia
 - b) standaryzowane reszty
 - c) odległość Cooka'a

Obserwacje nietypowe i błędne

- ▶ **Dźwignia** – używana do stwierdzenia czy wektor zmiennych niezależnych x_i dla obserwacji i jest nietypowy na tle pozostałych x :

$$\begin{aligned}h_i &= \delta_i' X (X' X)^{-1} X' \delta_i = \delta_i' P_X \delta_i = (P_X)_{ii} \\ &= x_i (X' X)^{-1} x_i'\end{aligned}$$

gdzie:

$$\delta_i = [0, \dots, 0, 1, 0, \dots, 0]' \quad P_X = X (X' X)^{-1} X'$$

Obserwacje nietypowe i błędne

- Dla każdego modelu:

$$0 \leq h_i \leq 1$$

- Dla modelu ze stałą:

$$\frac{1}{N} \leq h_i \leq 1$$

Obserwacje nietypowe i błędne

- Nieformalna reguła mówi, że obserwacje można traktować jako nietypową gdy:

$$h_i \geq \frac{2K}{N}$$

- To, że obserwacja jest nietypowa nie oznacza, że nie pasuje do modelu
- Aby się o tym przekonać musimy przyjrzeć się **standaryzowanym resztom**

Obserwacje nietypowe i błędne

▶ Standaryzowane reszty:

▶ Jeśli $\varepsilon \sim N(0, \sigma^2 I)$ to:

$$\hat{e}_i = \frac{e_i}{\sigma \sqrt{1 - h_i}} \sim N(0, 1)$$

▶ Ponieważ σ jest nieznane stosujemy estymator s :

$$\hat{e}_i = \frac{e_i}{s \sqrt{1 - h_i}} \sim t_{N-K}$$

Obserwacje nietypowe i błędne

- ▶ Dla nietypowej obserwacji:

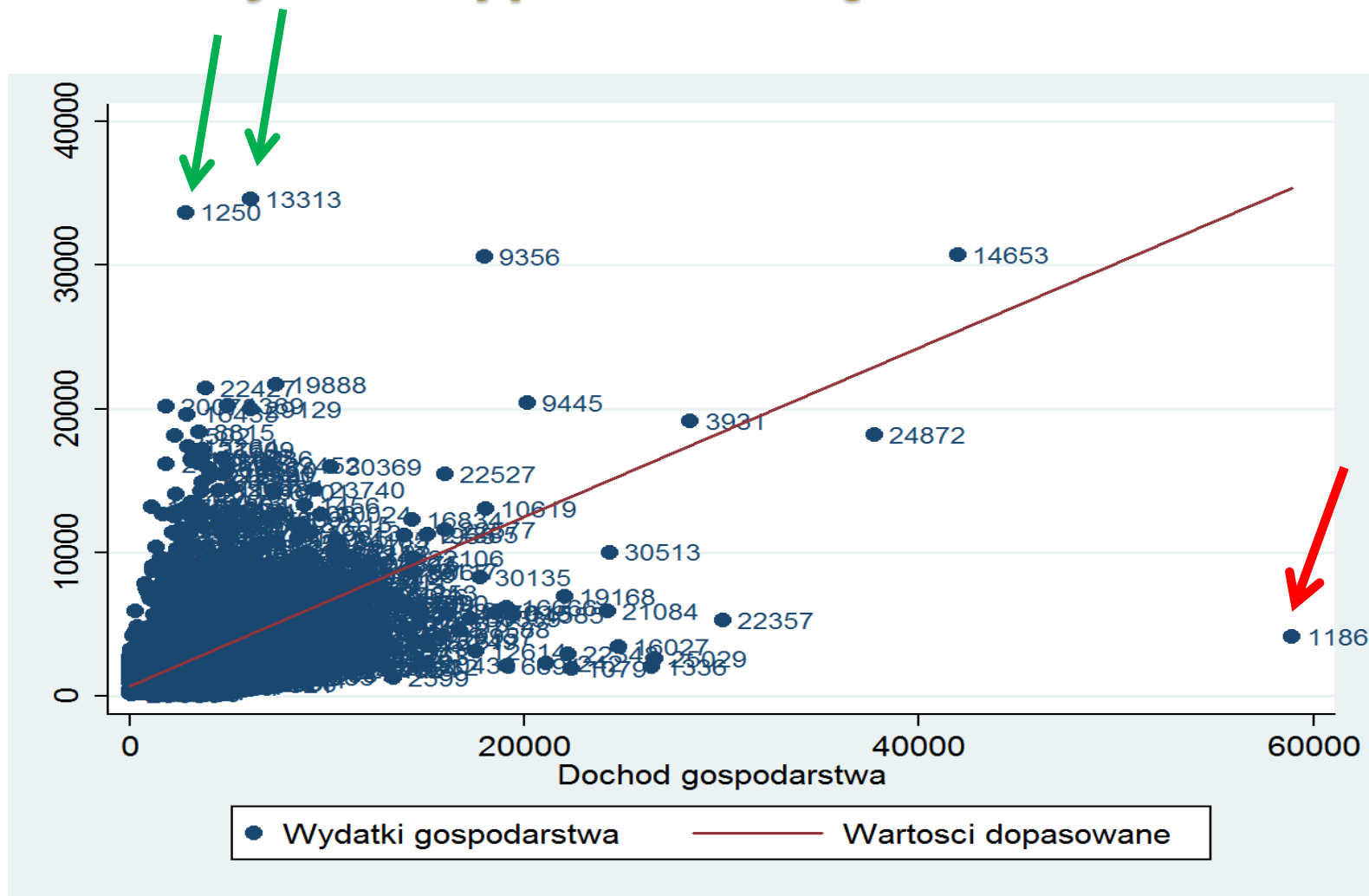
$$\left| \hat{e}_i \right| > 2$$

- ▶ Jednak (jeżeli błąd losowy ma rozkład normalny), to statystycznie dla ok. 5% obserwacji:

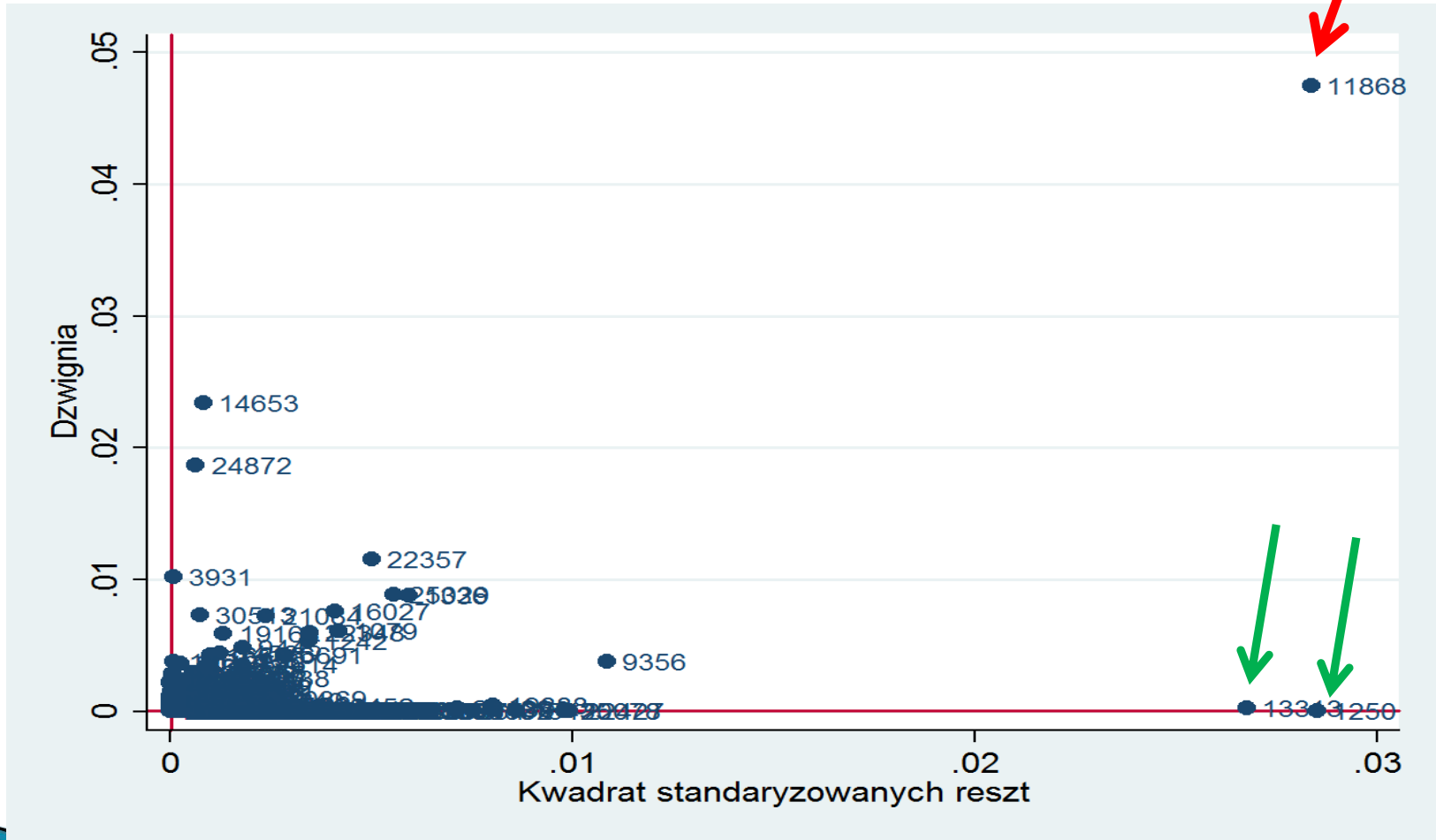
$$\left| \hat{e}_i \right| > 2$$

- ▶ Niepokojące jest nie tyle fakt występowania dużych reszt, ile raczej występowanie dużych wartości reszt dla obserwacji nietypowych (o dużych dźwigniach)

Obserwacje nietypowe i błędne

Obserwacje nietypowe i błędne

Obserwacje nietypowe i błędne

- ▶ **Odległość Cook'a** → mierzy wpływ pojedynczej obserwacji na wynik regresji:

$$CD_i = \frac{(\hat{y} - \hat{y}_{(i)})'(\hat{y} - \hat{y}_{(i)})}{Ks^2} = \frac{\hat{e}_i^2}{K(1-h_i)}$$

gdzie:

$\hat{y}_{(i)} = X_{(i)}b_{(i)}$ - wartości dopasowane powstałe po usunięciu z próby i – tej obserwacji

Obserwacje nietypowe i błędne

- ▶ Odległość Cook'a:
- ▶ Najbardziej wpływowe są obserwacje, która mają równocześnie duże \hat{e}_i^2 i h_i
- ▶ Nieformalna zasada mówi, że powinniśmy uważnie przyjrzeć się obserwacjom, dla których:

$$CD_i > \frac{4}{N}$$

Obserwacje nietypowe i błędne

	numer	dochg	wydg	reszty_st	dzwignia	cook_d~t
1.	11868	58935	4132	-30.72398	.0474962	23.53513
2.	1336	26453	2008	-13.74937	.0087709	.8363862
3.	25029	26645	2563	-13.32397	.0089089	.7979006
4.	22357	30069	5267	-12.67469	.0115515	.9387016
5.	1079	22392	1892	-11.54321	.0061053	.4092522

$$h_i \geq \frac{2K}{N} = \frac{2*2}{31679} \approx 0,00012$$

$$CD_i > \frac{4}{N} = \frac{4}{31679} \approx 0,00012$$

Obserwacje nietypowe i błędne

	numer	dochg	wydg	cook_d~t	reszty_st	dzwignia	

1.	11868	58935	4132	23.53513	-30.72398	.0474962	
2.	1336	26453	2008	.8363862	-13.74937	.0087709	
3.	25029	26645	2563	.7979006	-13.32397	.0089089	
4.	22357	30069	5267	.9387016	-12.67469	.0115515	
5.	1079	22392	1892	.4092522	-11.54321	.0061053	

Współliniowość

- ▶ O współliniowości mówimy w przypadku występowania **silnej korelacji** między zmiennymi objaśniającymi utrudnia to zidentyfikowanie zmiennej, która jest przyczyną zmiennej zależnej
- ▶ Wyróżniamy **dwa typy współliniowości**:
 - a) dokładną współliniowość
 - b) niedokładną współliniowość

Współliniowość

- ▶ O **dokładnej współliniowości** mówimy, gdy kolumny macierzy obserwacji są współliniowe **————→** jedna z kolumn macierzy jest kombinacją liniową pozostałych kolumn **————→** macierz $X'X$ jest osobliwa i wobec tego nieodwracalna
- ▶ Oznacza to, że jedna ze zmiennych niezależnych jest kombinacją liniową pozostałych zmiennych niezależnych i nie wnosi żadnej dodatkowej informacji do modelu **————→** **powinniśmy usunąć ją z modelu**
- ▶ Dokładna współliniowość jest wynikiem **błędnej specyfikacji modelu**

Współliniowość

Przykład:

zmienne objaśniające w modelu:

a) $\ln(\text{PKB})$,

b) $\ln(\text{Liczba ludności})$

c) $\ln(\text{PKB per capita})$

- Zmienna $\ln(\text{PKB per capita})$ jest kombinacją zmiennej $\ln(\text{PKB})$ i $\ln(\text{Liczba ludności})$

Współliniowość

- ▶ O **niedokładnej współliniowości** mówimy, gdy występuje silna korelacja między zmiennymi objaśniającymi
- ▶ W przypadku danych ekonometrycznych występowanie korelacji między zmiennymi objaśniającymi jest regułą problemem jest nie samo występowanie korelacji lecz przypadek gdy jest ona bardzo silna **obniża to precyzję oszacowań**

Współliniowość

- ▶ Statystyka służąca do wykrywania niedokładnej współliniowości nazywa się **współczynnikiem inflacji wariancji**:

$$VIF_k = \frac{1}{1 - R_k^2}$$

gdzie:

R_k^2 - R^2 w regresji x_k na pozostałych zmiennych objaśniających

Współliniowość

- ▶ Wysokie wartości VIF (>10) dla zmiennych objaśniających sygnalizują występowanie silnej niedokładnej współliniowości między zmiennymi
- ▶ Rozwiązaniem problemu silnej niedokładnej współliniowości jest usunięcie zmiennej o najwyższym VIF, co powinno poprawić precyzję oszacowań przy pozostałych zmiennych
- ▶ Należy jednak pamiętać, że jeśli usunięta zmienna była istotna w modelu to jej usunięcie może spowodować obciążenie estymatorów przy zmiennych, z którymi jest skorelowana
- ▶ Niedokładna współliniowość nie jest wynikiem błędnej specyfikacji modelu lecz wynika z **własności konkretnego zbioru danych**

Współliniowość

```
reg wydg dochg dochg2 dochg3
```

Source	SS	df	MS	Number of obs = 31679		
Model	2.5996e+10	3	8.6653e+09	F(3, 31675)	=	8591.16
Residual	3.1948e+10	31675	1008629.31	Prob > F	=	0.0000
Total	5.7944e+10	31678	1829163.02	R-squared	=	0.4486
				Adj R-squared	=	0.4486
				Root MSE	=	1004.3

wydg	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
dochg	.8616921	.0080228	107.41	0.000	.8459671	.877417
dochg2	-.0000275	9.05e-07	-30.36	0.000	-.0000292	-.0000257
dochg3	2.76e-10	1.58e-11	17.46	0.000	2.45e-10	3.07e-10
_cons	316.3596	13.51433	23.41	0.000	289.871	342.8482

Współliniowość

vif

Variable	VIF	1/VIF
-----+-----		
dochg2	21.44	0.046644
dochg3	13.40	0.074609
dochg	4.35	0.229769
-----+-----		
Mean VIF	13.06	

Pytania teoretyczne

1. Co to jest obserwacja nietypowa? Kiedy obserwację nietypową można uznać za błędną?
2. W jakim przypadku obserwacja nietypowa będzie miała znaczący wpływ na wynik regresji?
3. Jakich statystyk używamy do wykrycia obserwacji nietypowych i błędnych?
4. Kiedy mówimy, że zmienne w modelu są dokładnie współliniowe? Jak można rozwiązać ten problem?
5. Jakie są konsekwencje niedokładnej współliniowości? Za pomocą jakiej statystyki wykryć można niedokładną współliniowość w modelu?

Dziękuję za uwagę